

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 63.

ASIA: _____

Ministeri P. Pajulan raportti 21/6-45.

Poliittinen Osasto

Läh. Pajulan raportti

Tanskalais - suomalaisista suhteista.

Tanskalaiset ovat, kuten tunnettua, vanhoista ajoista saakka suurella sympatialla suhtautuneet maahamme. Erikoisen sydämellisiksi muodostuivat välimme talvisodan aikana, jolloin tanskalaiset kaikki mahdollisin tavoin osoittivat meille avuliaisuuttaan. Näin jatkui tilanne aina kesäkuuhun 1941 saakka, jolloin jouduimme yhdessä Saksan kanssa uuteen sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Se aiheutti tanskalaisille tunteiden ristiriidan, sillä olimmehan nyt aseveljiä heidän perivihollistensa kanssa. Vanhoja sympatiojamme emme kuitenkaan menettäneet, mistä todistuksena on m.m. se seikka, että maamme avustaminen Tanskasta käsin yhä edelleen jatkui, joskin hieman pienemmässä mittakaavassa.

Kun Suomi sitten irrottautui sodasta ja teki välirauhan Neuvostoliiton kanssa, näytti edellytykset olevan olemassa siihen, että tanskalaiset jälleen, epäsointujen häiritsemättä, entisellä sydämellisyydellä suhtautuisivat meihin. Siltä ainakin näytti syyskuussa 1944 lähetystömme poistuessa Kööpenhaminasta.

Näin ei kuitenkaan ole käynyt, sikäli kuin Suomesta käsin olen voinut asioiden kehitystä seurata. Monet merkit viittaavat siihen, että välimme ovat viime aikoina pikemmin viilentyneet kuin parantuneet.

Ensi sijassa on tässä suhteessa huomattava Tanskan nykyisen ulkoministerin Christmas Møllerin julkiset esiintymiset. Jo siihen aikaan, kun herra Møller oleskeli pakolaisena Lontoossa, kiinnitin huomiota hänen lausuntoihinsa, joissa alkoi ilmetä soraääniä. Niinpä tammikuussa 1944, jolloin herra Møller sai tilaisuuden puhua Englannin parlamentin jäsenille alahuoneen istun-

nossa, selitti hän hylkäävänsä ajatuksen "yhtyneestä Skandinaviasta" ja kannattavansa sen sijaan Skandinavian maiden yhteistyötä tulevassa uudessa maailmanjärjestössä, kuten aikaisemmin tapahtui Kansainliitossa. Suomen hän sivuutti tässä kuten muissa senaikaisissa puheissaan kokonaan. Tanskan vapautumisen jälkeen pitämässään puheissa ja antamissaan haastatteluissa herra Møller on niinkään välttänyt Suomen mainitsemista ja suhtautunut pidättyvästi pohjoismaiseen politiikkaan, jossa hänen sanojensa mukaan on ollut "enemmän kauniita ajatuksia ja sanoja kuin realiteettia".

Kun otetaan huomioon, että tanskalaiset juuri sen vuoksi ovat niin lämpimästi suhtautuneet Suomeen, että he lukevat maamme kuuluvaksi pohjoismaiseen veljespiiriin, on herra Møllerin kielteistä asennoitumista sekä yleensä pohjoismaiden väliseen yhteistyöhön että erityisesti meidän osallistumistamme siihen pidettävä merkinä Tanskan virallisen politiikan muuttumisesta Suomeen nähden. Tähän käsitykseeni on minulla sitä enemmän aihetta, kun hyvin muistan, kuinka Christmas Møller, sen jälkeen kun hän saksalaisten painostuksesta oli eronnut hallituksesta, mutta ennen pakoaan Englantiin, kerran oma-alotteisesti tuli luokseni ja tarjoutui eduskunta- ynnä muissa poliittisissa piireissä työskentelemään Suomen hyväksi, mikäli hänen apuaan tarvitsisin. Silloin ei ollut kysymystäkään siitä, ettei Suomi kiinteästi kuuluisi pohjoismaiseen blokkiin.

Myöskin eräiden muiden virallisessa asemassa olevien tanskalaisten julkisissa esiintymisissä olen huomannut pidättyväisyyttä suhtautumisessa Suomeen. Tanskalaiset sanomalehdet, mikäli niitä olen saanut käsiini, ja erityisesti vanha ystävämmme Berlingske Tidende, ovat niinkään viime aikoina olleet vaite- liaita maahamme nähden. Finanstidende sanoo suoraan: "Nordismen

er blevet forenklet til et Spørgsmaal om 'et dansk - norsk og svensk Interessesfaelleskab. Her er Kernen i det. Kunde dette realiseres, vilde maaske et større Skandinavien gro ud deraf". Vapausliikkeen äskettäin perustettu äänenkannattaja "Information"-niminen lehti painostaa puolestaan Tanskan velvollisuuksia uuden rauhanjärjestön jäsenenä ja kirjoittaa: "Som Medlem af de forenede Nationer vil Danmark og Norge erkende at Arbejdet for den kollektive Sikkerhed ligger i første Plan og med Sveriges forventede Optagelse i Raekken af de forenede Nationer, vil den samme Erkendelse ogsaa slaa igennem i dette vort Naboland. - - - Vi ønsker en saa naer Tilknytning til de skandinaviske Brødrefolk som muligt. Og vi ønsker et snaevent internationalt Samarbejde. Men skulde de to Tanker kollidere, da maa det mindre vige for det større. Det vigtigste er den internationale Organisation, at hele Europa, ja, alle Verdens Lande, arbejder i en Fredens og Fordragelighedens Aand".

Edelleen olen pannut merkille, että tanskalaiselta taholta on kohteliaasti, mutta selvästi meille ilmoitettu, että suomalaisia lapsia ei enää halua pitää Tanskassa sekä että heidän sijaansa aijotaan ottaa norjalaisia lapsia, jopa suuremmassa mittakaavassa kuin meikäläisiä. Lisäksi on annettu ymmärtää, että kyseessä ei ole ainoastaan avustustoimintaa johtavien piirien kannanotto, vaan Tanskassa nykyisin vallalla oleva yleinen mielipide.

Muita vähäisempiä, mutta silti melko selviä merkkejä tanskalaisten uudesta suhtautumisesta meihin, olen edellisten lisäksi luullut huomanneeni. Äskettäin piti Kööpenhaminan yliopisto suuren vapautumisjuhlan, jossa promovoitiin kunniatohtoreiksi neljä ruotsalaista, kolme norjalaista ja yksi tanskalainen, mutta ei ainoatakaan suomalaista. Käsitökseni mukaan tässä ei ollut kysymyksessä mikään sattuma, vaan maamme tahallinen syrjimi-

nen. Tanskalais-suomalaisissa urheiluasioissa on ilmennyt eräitä hankauksia eikä suomalaista urheilijaa ole nyt, kuten aikaisemmin, pyydetty erotuomariksi tanskalais-ruotsalaisiin jalkapallokilpailuihin.

Toiselta puolen on kuitenkin huomattava, että eräät vanhat ystävämmä, kuten esim. tanskalaisen Norden-yhdistyksen puheenjohtaja, valtiopankinjohtaja Bramsnaes ja Det Frie Nordenin puheenjohtaja, kenraali With, uskollisesti näkyvät kannattavan pohjoismaiden välisen yhteistyön laajentamista ja Suomen osallistumisesta siihen. Mutta nämä äänet ovat ainakin tällä hetkellä harvalukuisia.

Ei ole epäilyksiäkään siitä, miltä taholta meidän vieroksumisemme on lähtöisin. Sen aiheuttajia ovat vapaustaistelijat ja heitä lähellä olevat piirit. Tämä onkin psykologisesti hyvin ymmärrettävissä. Henkilöt, jotka ovat isänmaansa puolesta olleet valmiit uhraamaan henkensä ja vapautensa, eivät tietenkään voi lämpimin tuntein suhtautua niihin, jotka ovat taistelleet heidän vihollistensa rinnalla. Siitä huolimatta toivon, että tämä mieliala meitä kohtaan on ohimenevää laatua. Vapaustaistelijain joukossa on paljon niitä, jotka talvisodan aikana vapaaehtoisina tulivat meitä auttamaan. Samoin on heidän keskusorganissaan, Vapausneuvostossa, useita hyviä Suomi-ystäviä. Tunnen sen yhdestatoista jäsenestä henkilökohtaisesti viisi - niiden joukossa vanhan avustajamme, professori Ole Chievitzin - ja olen vakuutettu siitä, että heidän ystävyhteensä voimme luottaa. Tällä hetkellä heidän huomionsa kohdistuu ensisijaisesti siihen, että heidän maamiehensä, jotka ovat muodossa tai toisessa avustaneet saksalaisia ja siten pettäneet isänmaansa, saadaan kerätyiksi lukkojen taakse ja sen jälkeen tuomituiksi ankariin rangaistuksiin. Kun tämä on tapahtunut, luulen, että voimme näissäkin piireissä odottaa entistä ymmärtämystä ja myötätuntoa meitä

kohtaan.

Ensi syksynä toimitettavat valtiopäivämiesvaalit tulevat osaltaan nähdäkseni myös selventämään tilannetta. Kuten raportissani N° 22 joulukuun 11 päivältä 1944 olen selvittänyt, on vanhojen poliittisten puolueiden ja vapausliikkeen välillä esiintynyt vissiä vastakkaisuutta, joka nyttemmin, Tanskan vapauduttua miehityksestä, on kuitenkin melkoisesti lieventynyt. Puolestani en luule, että vapausliike tulee vaaleissa esiintymään eri puolueena. Siihen se on liiaksi heterogenisista aineksista kokoonpantu. Otaksuttavampaa on, kuten Information-lehti jo on ennustanut, että liikkeen kannattajat tulevat toimimaan vanhojen puolueiden puitteissa ja parhaan kykynsä mukaan huolehtimaan siitä, että niiden sisäpuolelta tulee "oikeita" henkilöitä eduskuntaan valituiksi.

Missä määrin tällä tavoin saadaan uutta viiniä vanhoihin lelleihin, on vaikea sanoa. Kun vapaustaistelijat vaativat rangaistuksia m.m. niille, jotka ovat sodan aikana etuilleet valmistamalla ja myymällä tuotteitaan saksalaisille, tuntuu vaikealta uskoa, että talonpojat, jotka ovat suuresti hyötäneet saksalaisten maataloustuotteista maksamista ennenkuulumattoman korkeista hinnoista, suuremmalla innostuksella äänestäisivät vapausliikkeen miehiä. Mitä taas sosialidemokraatteihin tulee, luulen että Stauningin vanhalla kaartilla, huolimatta siitä että se jatkoi Stauningin itsensä alkamaa myöntöväisyysspolitiikkaa, sittenkin on laajat äänestäjäjoukot edelleen puolellaan. Kommunistit, joilla viimeksi on ollut kaksi edustajaa Rigsdagissa, saavat nyt tietysti lisää edustajia, mutta varmaankaan ei niin paljon, että he voisivat Tanskan politiikassa näytellä ratkaisevaa osaa.

Suurempia muutoksia Rigsdagin kokoonpanossa en näin olen luulisi tapahtuvan. Tämä merkitsisi sitä, että Tanskan se-

kä sisä- että ulkopolitiikka, mukaan luettuna myös suhtautuminen meidän maahamme, pian jälleen palaisi entisiin uomiinsa. Mutta Tanskassa, niinkuin kaikkialla muualla maailmassa, on tätä nykyä ulkopuolisilla tekijöillä ratkaiseva merkitys, ainakin mikäli ulkopolitiikasta on kysymys.

Kun Christmas Møller esiintyi Lontoon radiossa, oli ääni vanha ja tuttu, mutta sisältö oli monessa suhteessa uusi. Niin oli asianlaita erityisesti, kun hän käsitteli kysymystä pohjoismaiden välisestä yhteistyöstä, kuten ylempänä jo mainitsin. Tässä suhteessa hänen lausuntonsa kävi suurin piirtein yhteen sen kanssa, mitä Norjan Lontoossa olleen emigranttitalituksen puolesta sanottiin samasta asiasta. Erehtymättä voidaan sanoa, että molemmissa tapauksissa oli havaittavissa vierasta vaikutusta. Sama vaikutus ilmenee nähdäkseni sekä Møllerin nykyisissä että muissa tanskalaisissa lausunnoissa, joista ylempänä olen eräitä esimerkkejä esittänyt. Mikä merkitys tällä vaikutuksella, jolla tuntuu olevan kategorisen imperatiivin luonne, tulee olemaan tanskalais-suomalaisten suhteiden vastaiselle kehittymiselle, on tällä hetkellä vaikea sanoa. Avautuu kenties kokonaan uusia perspektiivejä, joita minulla, politiikasta syrjässä olleena, ei ole mahdollisuutta arvioida.

Paavo Pajula.